

В. В. Лаверенюк,

асистент кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ГЕНЕЗИС СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ БАНКІВ

Глобалізація банківської діяльності та підвищення активності банків привело до взаємопов'язаності економік різних країн. Світова банківська система, в кризовий період з 2007—2008 рр., була під впливом системного ризику, джерелом якого можна вважати системно важливі банки. Виникає необхідність вивчення процесу утворення таких системно важливих банків, оскільки дане поняття є новим і не дослідженим.

Зародження системно важливих банків бере початок ще у Західній Європі XVII ст. із виникненням перших акціонерних банків і значним розвитком приватного банківського бізнесу на початку XVIII ст. у Англії, Італії, Німеччині та Франції [1, с. 254]. Виникають великі банки на національному рівні, із розширеною мережею філій, які безпосередньо працювали як із населенням країни в якій були зосереджені, так із її урядом. Поширюється конкуренція, яка активізує процеси концентрації банків. Концентрації банківського капіталу призводить до появи великих банківських монополій, які тісно зростаються з промисловими монополіями, і є важливим фактором розвитку фінансового капіталу і фінансової олігархії.

У XVIII ст. набувають розвитку процеси міжнародного поділу праці, що тягне за собою створення транснаціонального банківського капіталу. Перші прояви ТНК, безперечно, дали поштовх для створення великих міжнародних банківських установ. Так, у XVIII ст. купці-банкіри з метою поліпшення технології великомасштабного фінансування та диверсифікації ризиків об'єднувалися (зливалися) в єдині банківські установи або консорціуми [1, с. 256]. Одним із перших великих акціонерних банків, який широко розгорнув комерційне кредитування і набув рис системно важливого, був Банк Англії (1694, Англія) [2]. У США в 1791 був заснований Перший Банк Сполучених Штатів (First Bank of the United States), проте ідея створення та розвитку великого банку не отримала на той час підтримки [3].

Наступний етап еволюції системно важливих банків пов'язаний зі стрімким розвитком їх діяльності та співпраці з урядом, поширенням фінансових стосунків не тільки всередині країни, а й за її межами, що гарантувало їм ключову роль у міжнародних відносинах та надавало системно важливих рис [1, с. 257]. Підвищення ролі великих банків привело до того, що банки виходячи за межі своєї країни могли впливати не тільки на економіки менш розвинених країн, але й і на їх уряди взагалі. Так, у 1830 р. Бельгія здобувши незалежність, саме за допомогою Ротшильдів змогла одержати перші позики на ринку капіталів і підтримувати свій кредитний рейтинг, якому загрожував тогочасний скептицизм щодо життєздатності країни [1, с. 262].

Взагалі розвиток і зростання банківських установ можна вважати однією із головних особливостей їх діяльності, оскільки будь-які межі рано чи пізно стають затісними для них. Розвиток комерційних банків до великих комерційних банків зумовлювався: 1) конкуренцією; 2) бажанням збільшити прибутки банку; 3) диверсифікацією ризиків; 4) розширенням спектру послуг; 5) виходом на нові ринки; 6) міжнародним поділом праці та активізацією процесу інтернаціоналізації та початковим етапом транснаціоналізації; 7) зацікавленістю уряду. Активізація процесів злиття та поглинання дало поштовх великим банкам до розширення свого впливу на глобальну економіку та набуття ними статусу системно важливих.

Питання системної важливості почало конкретно вивчатися з 80-х років XX ст. Найперше 19 вересня 1984 року американським конгресменом Стюартом Б. МакКінні був введений розмовний термін «занадто великий, щоб збанкрутувати» («too big to fail»), стосовно спасіння банку «Continental Illinois» [4]. Банк був 6-м за розміром банком у США, розміри його активів (40 мільярдів) були настільки великими, що робило його «занадто великим, щоб збанкрутувати».

Саме з 80-х років XX ст. увагу урядів провідних країн було звернуто на великі системно важливі банки, але питання не набуло значного розвитку і вивчення. Криза 2007—2008 рр. з новою силою привернула увагу міжнародних регуляторів до проблеми системно важливих банків. Базельським комітетом було розроблено рекомендації по ідентифікації системно важливих банків і створено Раду з фінансової стабільності, до обов'язків якої входить моніторинг діяльності глобальних системно важливих банків.

Вивчення походження системно важливих банків показало, що питання системно важливих банків і прояви системно важливих

рис у банківських установ мали місце у різні періоди економічного розвитку. Але увага регуляторів до цього питання майже не приділялася. Роль системної важливості загострилася із активізацією процесу транснаціоналізації та глобалізації банківської діяльності в цілому. Також важливу роль грає підвищення взаємопов'язаності різних сфер економіки із банківською системою, що дає підґрунтя і зв'язки для поширення системних шоків. Тому потрібно вжити заходів по контролю діяльності системно важливих банків і для зниження їх впливу на стабільність банківської системи.

Список літератури

1. *Кравець В. М.* Західноєвропейський банківський бізнес: становлення і сучасність [Текст] / В. М. Кравець, О. В. Кравець; за ред. В. І. Міщенка. — К. : Знання-Прес, 2003. — 470 с.
2. *Гроші та кредит [Текст]: підручник* / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.]; за наук. ред. М. І. Савлука. — 6-те вид., переробл. і доповн. — К. : КНЕУ, 2011. — 590 с
3. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.federalreserveeducation.org/about-the-fed/history/>
4. Chapter 7. Continental Illinois and «Too Big to Fail» // СайтФедеральноїкорпораціїстрахуваннядепозитів [Електроннийресурс] // Режимдоступу: http://www.fdic.gov/bank/historical/history/235_258.pdf

УДК 330.34

І. М. Лазепко,

к.е.н., професор кафедри банківської справи,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ

У третє тисячоліття сучасна цивілізація вступила в умових досить стрімких зрушень, які зачіпають усі сторони життя світової спільноти. Передусім це проявляється у перетворенні світового господарства в єдину структурно-функціональну систему, яка задала новий темпоритм і нову якість розвитку міжнародним економічним й політичним відносинам. Остеронь цих процесів, які отримали назву глобалізації, тепер не може стояти жодна країна.